

„LOKÁLIS” ÉS „GLOBÁLIS” RÓZSAFÜZÉR TÁRSULATOK GYIMESBEN Egy „virtuális¹ imaközösség” helyi adaptációja

Bevezetés helyett

Megszoktuk már, hogy lenézve vagyunk,
Mert a Gyimesekből csángók vagyunk,
Maradinak tartanak,
mert olyanok vagyunk mint a madarak.
Elvándoroltunk a hegyekbe,
hogy megmaradhassunk békében,
más ruhába kellett öltözzünk,
hogy megvédhessük mindenünk.
Magunk építettünk kalibát,
abban laktunk télen-nyáron át.
Felástuk a földet, megtermeltük az
enni és felvenni valót.
Megfontuk, megszőttük, utána szépen kihimeztük
és vasárnap a Szentmisére fel is vettük.
Mégis sokaknak maradiak vagyunk,
mert a Gyimesekből csángók vagyunk.
Két fej összebugylik és össze sugnak,
ezek csángók és ránk mutatnak.
Sok okos tanító, tanár, pap,
orvos és előljáró
Kikerült a Gyimesekből, – tanulván.
A szülők sok verejtéken keresztül tanították
amíg becsületes embernek faragták,
de azért mégis maradiak vagyunk,
mert a Gyimesekből csángók vagyunk.
De van nekünk egy BABA MÁRIÁNK
AKI mindig Szent FIÁNAK felajál.
Este VELE fekszünk, Reggel VELE kelünk
Egész nap a munkánk VELE végezzük.
Piros Pünkösöd napján
Felöltözzünk cifrán,

¹ Howard Rheingold Interneten szerveződő közösségekre használta a virtuális közösség elnevezést. (VÁLYI 2007. 119.) Jelen esetben ez csak részben igaz, hisz más csatornákon is folyik a közösség-építés, ezért idézőjelben használok a terminust.

Gyalog két napig megyünk,
hogy Csíksomlyóra elérhessünk
És itt már rég várt reánk
a Csíksomlyói BABA MÁRIÁNK.
Ő ránk szeretettel ragyog
Mikor egyszerre mondjuk az ÓLVASÓT
És Ő is, lássa, vezeti csoportunk mert,
tudja, hogy a Gyimesekből csángók vagyunk.
És mi ezért mind-mind nagyon büszkék vagyunk,
hogy a Gyimesekből csángók vagyunk!²

A gyimesi imakultúrát kutatva³ és a gyimesiek számára csíksomlyói buszos zarándoklatokat szervező házaspárral beszélgetve sikerült a fent közölt versre⁴, és egy többszörösen is érdekes, paradoxonokat sem nélkülöző helyzetre rátalálnom. Az elmaradottságot, kirekesztettséget⁵, marginalizáltságot felemlető sorokat, a gyimesi ember sztereotip képét, mely a versben óvatosan meg nem nevezett, anonim másik, a külső szemlélő fejében él, egy olyan gyimesbükki asszony fogalmazta meg, aki háztartásában nem csak a mára már a Gyimes-völgyében is elterjedtnek mondható televízióval rendelkezik, de számítógéppel, internettel és nyomtatóval is. Ezeket az ún. hagyományos paraszti kultúrában idegennek ható technikai eszközöket nagy lelkesedéssel veti be a csíksomlyói Mária-kultusz élte-tése és a három gyimesi település (Gyimesfelsőlok, Középlók és Gyimesbükk) ima- és hitéletének egymáshoz közelítése érdekében. Az autodidakta módon verselgető asszony helyi viszonyok között reprezentatívnak persze nem mondható⁶ életvilága mindenképpen jelzés értékű, a modernizáció és az urbanizáció vala-

² Megszoktuk már Antal Ibolya gondolatából. A verset eredeti formájában közlöm.

³ A „Néphit, vallás és vallásos folklór Gyimesben” című Gyimesközéplók vallási életét feltáró OTKA-program keretében, konzulensem, Pócs Éva tanárnő irányítása alatt kezdtem el foglalkozni a gyimesi vallási szocializációval. Jelenlegi, Gyimesközéplokon és Hidegségen folyó terepmunkámat, melyet a PTE Interdiszciplináris Doktori Iskola, Néprajz-Kulturális Antropológia program doktoranduszaként végzek, a „Népi vallás, néphit, vallásos folklór a 16–21. században” című, K78253 számú OTKA-program támogatta.

⁴ A vers azt követően született, hogy a Gyimesbükkről misét közvetítő Mária Rádiótól felkérés érkezett egy Gyimesekkel kapcsolatos történelmi beszámolóra.

⁵ A paraszt terminushoz hasonlóan a csángó jelző is ambivalens, hol szitokszóként, hol egy idilli, mitikus világ megtestesítőjeként működik, persze mindez attól függ, hogy ki, milyen kontextusban használja. A kezdetben csak földbérleti gyimesiekkel a velük birtokperекbe bonyolódott földtulajdonos csíki székelyek – gyimesi megnevezéssel a magyarok – annak idején, és a gyimesiek szerint még sokszor ma is lekezelően bánnak. (ILYÉS 2006. 124.) A másik pólust a Gyimesbe járó magyar etno- és honvágyturizmus jelenti. (ILYÉS 2006. 130.) A helyzet ennél persze differenciáltabb, a csángókutatásba bekapcsolódó antropológusok próbálják dekonstruálni a csángó mítoszt, Hatos Pál szerint a csángókról folyó beszéd romantikus, idealizált hangnemét a tudományos berkekben mára felváltotta az illúzióvesztés, a médiában viszont csak most kezdődik igazán a csángók romantikája. (KALAS 2007. 330.)

⁶ Ám ez nem is baj, hiszen: „minden lokális csoport, közösség végül is minden egyes korban sajátos életstratégiával, értékrenddel, életmóddal és életszemlélettel rendelkező egyénekből, tehát megismételhetetlen individuumokból állt.” (POZSONY 2007.) Imhof pedig arra hívja fel a figyelmünket, hogy az életesélyek kiegyenlítetlensége miatt hagyományosan a sokféleség, a heterogenitás volt a reprezentatív, nem egy adott egyén, hanem az életvilága számított reprezentatívnak. (IMHOF 1992. 18.)

mint a hálózati közösségek egyre erőteljesebben ható jelenlétére utal a Tatros völgyében.

Gyimesi társulati élet – lokális rózsafüzér társulatok

A gyimesieknek a különféle technikai innovációk iránti növekvő nyitottsága mellett kutatásom terepe, Gyimes nyomokban még ma is őrzi alapvetően archaikus kultúráját, s ezen belül a középkorias gyökerű vallásos mentalitást⁷, melyet az isteni és ördögi világ kettősségébe vetett hit mellett az állandó imában élés, a szentekhez való meghitt viszony jellemez. Az elzárt havasi területeket sokáig gyér pasztoráció jellemezte, a templomok messze estek a patakok mentén szétszórta megtelepülő gyimesiektől⁸, akik intenzívebb imaélettel, különféle magánáhitati formák gyakorlásával (pl. rózsafüzér végzésével) kompenzálták mindezt.

Interjúalanyaim kollektív emlékezete szerint a Gyimesekben mindig is voltak rózsafüzér társulatok. A gyimesbükki Historia Domus szerint az Élő Rózsafüzér Társulat zászlóját 1869. május 30.-án áldotta meg Fogarassy Mihály erdélyi püspök. A társulati jegyzőkönyv szerint a 20. század folyamán többször újraalakították a gyimesbükki társulatokat, legutóbb 2004-ben, a világosság rózsafüzérének bevezetését követően, immár 20 fősre bővítve a csoportokat. 2009 októberében, a Gyimesvölgyi Rózsafüzér Társulatok első találkozásán a felsőlokiak 30, a középlokiak 28, a hidegségiek 17, a gyimesbükkiek pedig 31 imacsoportról számoltak be. A pontos taglétszám csak a gyimesbükkiek esetében ismert, ott a koronavezető minden társulatvezetőt és tagot név szerint nyilvántart a társulati jegyzőkönyvben. Becsléseim szerint Gyimesközéplokon és Hidegségen – ha minden csoportot 20 fősnek veszünk – legfeljebb 900 ember, vagyis az összlakosság közel hatoda lehet társulati tag.⁹

Kutatásom idején különösen a vegyes felekezetű – ortodoxok és római katolikusok által lakott – Gyimesbükki imatársulati élete mondható szervezettnek, minthaadónak a szomszédos gyimesközéplok és gyimesfelsőloki társulatok számára. Az itteni egyházszerző személyek váltak több újítás közvetítőivé, illetve régi szokások (pl. szentcsaládjárás) felújításának, valamint az egész Gyimesvölgyét átfogó közös társulati életnek, egyfajta gyimesi integrációnak (társulati találkozók, havonta szervezett buszos zarándoklatok és közös engesztelő imaórák a csíksomlyói Mária-köszöntőkön) a kezdeményezőivé¹⁰.

Az alulról jövő kezdeményezések mellett a társulatok egyre erősebb egyházi ellenőrzésére, felügyeletére irányuló törekvések is megfigyelhetők. A plébános

⁷ Pócs 2005. 154.

⁸ Az első római katolikus templom (Kontumáci templom) a Gyimesekben eredetileg nem is a csángóknak, hanem a határállomás tisztviselőinek épült 1782-ben a mai Gyimesbükki szélén. A gyimesközéplokiak és felsőlokiak őseinek, a gyimeslokiaknak csak 1853-ra, nem kevés konfliktus árán sikerült elérniük az egyházi önállósodást, és hogy saját templomot alapíthassanak. (BÁRTH 2006. 45–49.)

⁹ A 2002-es népszámlálási adatok szerint Gyimesközéplok és Hidegség lakossága összesen 5227 fő. (Forrás: <http://nepszamlalas.adatbank.transindex.ro>)

¹⁰ Erről bővebben KAJÁRI 2010.

felkérte a társulatvezetőket, hogy írják össze házszám szerint a társulati tagokat, és alakítsák át 20 fősre a csoportokat, akinek több koszorúja is van, az próbáljon átadni belőle más vezetőknek. Az akár több évtizedes múltra visszatekintő csoportkohézióra érzéketlen reform nem aratott osztatlan sikert. Két társulati vezető is mesélte, hogy volt olyan tag, aki felháborodva azt mondta neki, ha másik csoportba kell átmennie, akkor inkább kilép a társulattól.

A jelenlegi átmeneti helyzetben tehát folyamatosan alakul, változik a kép, mind a taglétszámot, mind a társulatok működését tekintve. Ezt az átmeneti jellegét bizonyára az is fokozta, hogy a hidegségi egyházközség önállósodása miatt Gyimesközéploknak 20 év után, 2006-ban új plébánosa lett¹¹, akinek időbe tellett, mire a meglehetősen nagy egyházközség működését kiismerte. Kezdetben például az előző plébános által jól szabályozott első vasárnapi szentségimádást¹² is némi „üzemzavar” érte, melyre az egyik társulatvezető így emlékezett:

„Az első vasárnap, amikor idejött, há mondom magamba, hogy elmegyek idejébe, érjek egy kicsit szentségimádás bár na. S meek, s hát senki sincs a templomba, az oltáriszentség kitéve ...nem volt soron senki, mer nem hirdetett ki senkit...senki, senki a templomban. Há így mondom, ahogy a Jézuska is tudja, hogy igaz. Letérdeltem, s a könnyem kiesett, hogy Jézusom, há ilyen egyedül hagytak téged ebbe a nagy faluba, há ha te münket így elhagysz, akkor. Akkor azt ígertem Jézuskának, hogy amíg egészséget hagy, nem hagyom egyedül.” (Nő, 1939, Gyimesközéplok)

Internet és védőgyűrű az Oltáriszentség körül

A vers szerzője, aki idővel kvázi specialistává, zarándoklatszervezővé nőtte ki magát, a lokális közösségszervezésben több módon is kiveszi a részét. Minden hónap első szombatján buszos zarándoklatot szervez a gyimesieknek Csíksomlyóra, ahol ő vezeti az engesztelő imaórát is a kegytemplomban. Az imaóra programját összeállítva a Magyarországra férjhez ment lányától megörökölt számítógépen szokott újabb búcsús énekeket keresni az interneten: *„Egy nap nem volt, amit csináljak, s ott pittyogtattam ide-oda, mer nagyon nem értem... a búcsújárást beírom, nagyon sok minden szépet kiad, s akkor onnan válogatok.”*¹³

Egy ilyen alkalommal – 2008 szeptemberében – figyelt fel az Eucharishtiáról elnevezett Rózsafüzér Társulatra, mely a váci Szent Anna Piarista templomban

¹¹ A plébános négy év után áthelyezését kérte, így 2010 augusztusától ismét új lelkiatya került a középloki egyházközség élére.

¹² Ennek korábban mindig egy-egy társulatvezető volt a felelőse, ám az új plébános először nem jelölt ki senkit.

¹³ Valójában többről van itt szó, mint pusztá válogatásról: *„Van, amit még át kell formálni, mer vannak olyan énekek, amelyik nem Csíksomlyóról szól, de hogyha azt a nevet, nem egy magyarországi nevet, vagy mit tudom én, melyik nevet, Máriapócs, vagy melyiket tegyük be, hanem Csíksomlyó, és akkor, akkor már megfogtad, azzal má megfogtad azt, azt a tömeget”.* De Certeau meglátása szerint „a kulturális fogyasztás, tehát a reprezentációk befogadása korántsem merőben passzív aktus, hanem mint afféle elsajátítás vagy kisajátítás, lényegében szintúgy termelés vagyis előállítás.” (GYÁNI 1997. 7.) Lev Manovich olvasatában a kultúra mindig is a remixelhetőségről szólt, a jelenkori internetes kultúra pedig minden résztvevője részt vehet a remixelésben. (MANOVICH 2007. 85.)

alakult meg 2004-ben 20 fővel. A hagyományos laikus vallásos társulatoktól eltérően ez nem egyházközségi keretben működik. Tagjai között nemcsak váciak vannak. Akik nem tudnak részt venni a titokcserén (minden hónap első vasárnap délután), azoknak telefonon, illetve az interneten keresztül továbbítják az aktuális havi titkot.¹⁴ A váci alapítókkal készített interjú idejére, 2010 szeptemberében már összesen 520 tagjuk van, kétszázan magyarországiak, néhányan szlovákiai magyarok, több mint háromszázan erdélyiek: gyimesiek, csíksomlyóiak, gyergyóiak, szőkefalviak, nagyfalusiak. Az erdélyiek jelentős része, kb. 140 fő gyimesi, a váciak elmondása szerint 2010 nyarán további 60 fő csatlakozására kaptak ígéretet a gyimesbükkiektől.

Gyimesbükki interjúalanyom érdeklődését saját elmondása szerint az keltette fel eme társulat iránt, hogy ez egy „oltáriszentség védő rózsafüzér társulat”, amely a nagy veszélybe lévő oltáriszentséget védi, mert a gonosz nagy támadásra készül ellene. Pócs Éva szerint a gyimesiek lakberendezését vizsgálva is kimutatható az őket jellemző középkorias mentalitás. A profán lakóterek – akár még az árnyékszék – falait is benépesítő, kultusztárgy helyett inkább amulett szerepet betöltő szentképek, vagyis szentek képmásai szakrális/mágikus védelmi rendszert alkotnak, a gyimesi háztetők elmaradhatatlan kellékei, a keresztek pedig külső védőgyűrűként veszik körbe a házat.¹⁵ E gondolatmenet alapján teljességgel érthető, hogy ismeretlenül is, de miért kelthette fel interjúalanyom érdeklődését a váci társulat. Míg a tradicionális rózsafüzér társulatok Mária számára fonnak imáikból rózsakoszorút, itt ennek analógiájáról beszélhetünk, csak koszorú helyett védőgyűrűről van szó.

A mára túlnyomóan virtuálissá bővült váci társulat honlapján közzétett felhívás nagyban egybecseng a szőkefalvi és egyéb Mária-jelenéseken elhangzott üzenetekkel¹⁶. Eszerint minél több közös imára van szükség, hogy kiengeszteljük Jézust, aki sok közömbösséget, megbántást, megszensteltelenítést szenvedett el az Oltáriszentség képeiben. Hasonló szellemiségű engesztelő mozgalom korábban is létezett már Székelyföldön, 1987-ben két nagykanizsai asszony közvetítésével, elsőként Csíktaplocára jutott el a Szeretetláng rózsafüzér ima és a medjugorjei jelenések híre.¹⁷ Több gyimesközéploki interjúalanyom is mesélte, hogy éveken keresztül minden hónap 12.-én bejárt Csíktaplocára éjszakai engesz-

¹⁴ Forrás: http://www.eucharisztia.hu/rozsafuzer_tarsulat.html

¹⁵ Pócs 2007. 405–406.

¹⁶ A váciak egyébként rendszeresen tartottak zárándoklatot Nagyfaluba, és Szőkefalvára, vezetőjük elmondása szerint idén augusztus elejétől a szőkefalvi látnok, Rózsika is belépett társulatukba. A váci piaristák nagy propagálói az észak-itáliai Schio-ból kiinduló Mária, a Szeretet Királynője kultuszának, melyet Peter Jan Margry a paranormális jelenségeket is felvonultató, informális, alternatív modern devóciók közé sorol. (MARGRY 2004. 206.) A váci Piarista Rendház udvarán 2010-ben fel is állítottak egy Schio-i Szeretet Királynője szobrot.

¹⁷ Bővebben FÁBIÁN 1996. 305–310.

telésre¹⁸. Az akkori gyimesközéploki – 2006 óta már hidegségi – plébános idővel helyben is meghonosította ezt a kezdeményezést, melyet ma is éltetnek.¹⁹

A váciakkal az első igazi kapcsolatfelvétel azonban nem az interneten, hanem mobiltelefonon keresztül történt, miután a gyimesi búcsúvezetőnő lánya emailben megszerezte a váci társulatvezető telefonszámát. A kommunikációs eszközök közül a számítógépnél lényegesen olcsóbb mobiltelefon ma már abszolút elterjedtnek számít Gyimesben is, így ennek használatában már a középkorúak is gyakorlatot szereztek. A digitális hálózatokon folyó közösségi kommunikációval foglalkozó Howard Rheingold szerint nagyon sok fejlődő országban a tömegek az olcsó mobiltechnológiával ellensúlyozzák az állami kézben és összeomló félben lévő, vagy alig kiépült infrastruktúrát, és képesek életre hívni alulról szerveződő mozgalmakat, kezdeményezéseket, akár a politikai hatalmat is megdönteni, ahogy az például 2001-ben történt a Fülöp-szigeteken, az sms-ekkel mozgósított manilai smart mob esetében.²⁰

A telefonos kapcsolatfelvétel után a gyimesbükki búcsúvezetőnek a szomszédos Gyimesközéplokra és Gyimesfelsőlokra is kiterjedő szociális tőkét mozgósítva elég gyorsan sikerült további tagokat toboroznia. 2008 októberében 40 gyimesbükki személy, majd 2009 februárjában három középloki csoport, tehát 60 fő csatlakozott az Eucharisziáról elnevezett Rózsafüzér Társulathoz. Bizonyos értelemben itt is megfigyelhető az, amire Daniel Miller és Don Slater cyberantropológusok jutottak a trinidadiak internethasználatát vizsgálva: a helyiek nem különítik el mereven a virtuálist és a reálist, sem a lokálist és a globálist, ezek számukra egységet alkotnak, az internet pedig képes erősíteni vallási és nemzeti identitásukat²¹. A Gyimeseket átfogó társulati- és imaélet szervezésében élen járó gyimesbükki asszony megfogalmazása szerint: *„Itt ez egy nép, a Gyimesek, akkor mi ne hagyjuk el őket.”*

A „virtuális” imatársulat helyi változatának megszervezéséből a szomszédos gyimesi falvak, Középlok, Hidegség és Felsőlok sem maradtak tehát ki, ám a helyi viszonyokhoz igazították a működési szabályokat: minden belépő gyimesi tagnak adtak egy titkot, melyet élete végéig végez, a titkot soha többet nem kell cserélni, amire a tagok többségnek az internet hiánya vagy a hozzáférés nehézsége miatt nem is lenne módja. A váciak elfogadták ezt a módosítást, a titokcserélést úgy oldják meg, hogy mindig a gyimesieket teszik a lista elejére, tehát csak azoknak váltódnak a titkaik, akik mögöttük vannak.

A gyimesi tagok többsége – a fiatalabb csatlakozókat leszámítva – már egy lokális rózsafüzér társulatnak is aktív tagja volt, és ennek kötelékében – általa-

¹⁸ „Hallottam, egy komaasszonyom elvout, s akkor azt mondta nekem, te, komaasszony, én elvoutam Csiktaplocára, s olyan szép dolog van, hogy úgy éreztem, mintha a mennyországban lettem volna.” (nő 1940., Gyimesbükki)

¹⁹ Minden hónap első vasárnapján, valamint évente egyszer, az egyházközség örök szentségimádási napján is szerveznek Gyimesközéplokon és Hidegségen szentségimádást, Gyimesbükkön pedig minden héten csütörtökön is tartanak szentségimádást. A legendás hírű gyimesbükki plébános, Dani Gergely szorgalmazta csütörtökönként a Szent Pascal-féle szentségimádást, e szokást pár éve felújították.

²⁰ RHEINGOLD 2007.214–217.

²¹ ERIKSEN 2006. 110.

ban az első szombati csíksomlyói buszos zárandoklatokon – hallott először erről a lehetőségről. Belépésükkel vállalták, hogy naponta két tizedet, azaz kétféle titkot is elvégeznek. A jelenség lényegét és eredetét firtató kérdéseimre válaszolva kitűnt, hogy jó esetben is csak félinformációik vannak, nem igazán emelték ki, hogy egy országhatárokon átívelő, interneten keresztül szerveződő engesztelő imaközösségről van szó, inkább a praktikumot hangsúlyozták, azt, hogy itt nem kell titkot cserélni, és egy nő kezdeményezte Nagy-Gyimesből ezt a fajta társulatot²².

A titokcsere kapcsán meg kell jegyezni, hogy a hagyományos helyi Rózsafüzér Társulatok több okból sem működtek, és működnek havonta összegyűlő közösségi imaalkalomként Gyimesben²³. A máig jellemző, bár visszaszorulóban lévő hagyományos kalibázó marhatenyésztéssel együtt járó kétlakiság miatt a nyári szénacsinálás idején különösen problémás elcserélni a titkokat. Sok esetben a társulatvezető áldozatkészségén múlik, hogy megtörténik-e személyesen is a havi titokcsere. Sok vezető maga viszi el a tagokhoz a titkokat, vannak viszont, akik csak 5 havonta, egy-egy olvasó elvégződése után mennek el a társulati tagokhoz, hogy személyesen kicseréljék a titkokat.

A virtuális segítségnyújtás értelmezése(i)

A váci társulat tagjai csodás fordulatként – védőszentjük, Pio atya közreműködéseként – élték meg a gyimesiektől váratlanul érkező jelentős imatámogatást. A vezető elmondása szerint éppen válságos időszakot élt át a társulat, és pont Pio atya halálának 40. évfordulóján vettek részt Sant Giovanni Rotondóban, ahol külön imádkoztak a megmaradásukért, amikor a gyimesiek először jelentkeztek be az interneten, hogy csatlakoznának a társulathoz.

Több más esetben is jellemző, hogy csodás fordulatokkal, mennyei segítők közbenjárásával magyarázzák az események alakulását. A váci társulatot hivatalosan jóváhagyó piarista atya is egy csodás esetről számolt be, melynek Nagyfalun volt tanúja. Ennek hatására vállalta el, hogy mediátori szerep töltsön be a határon túli és az anyaországi katolikusok között, és 2007-ben kiengesztelődési találko-

²² Volt aki győrinek, más pedig Lourdes-i eredetűnek vélte a társulatot, melyet a beteg hozzátartozóért mondott ima egyik lehetséges forrásaként értelmezett:

És akkor hogy is mondta? Hogy minden hónapba van egy beteg, vagy súlyos betege, ott lejelenti, interneten leadják, s azért ott mondnak misét.

Ott Lourdes-ban?

Igen.

²³ A gyergyószentmiklósi társulatosoknál vannak „passzív” és „aktív” és tagok, utóbbiak havonta legalább egyszer összegyűlnek és közösen imádkoznak. (GERGELY 1998. 300.) Újabban Gyimesközélpokon is történnek erre irányuló kísérletek, mind alulról szerveződve, mind az egyház részéről. Az egyik újonnan alapított középloki társulat vezetője minden hónapban összejövötelt és titokcserét tart a tagokkal a saját otthonában. A hidegségi plébános pedig felkérte a társulatosokat, hogy minden hónap első vasárnapján gyűljenek össze a templomban, és együtt cseréljék el a titkokat. Hagyományosan inkább adventben és nagyböjtben koncentrálnak a templomon kívüli közösségi imaalkalmak, ezen kívül a temetést megelőző egy-két este tartanak imádkozót a széles nyilvánosság, a gyászoló család, rokonság, szomszédság és a helyi rózsafüzér társulati tagok részvételével.

zót szervezzenek, ahol a kettős állampolgárságról szóló népszavazást ellensúlyozandó kölcsönösen bocsánatot kértek egymástól a felek, majd megmosták egymás lábát.

A csoda-narratíva, miszerint a legkülönbébb akadályok leküzdésében Szűz Mária, az őrangyal, a váci társulat esetében Pio atya segítenek, igen jellemző, az alulról szerveződő vallási közösségeket legitimizáló motívum ebben a szituációban, például a csíkszentdomokosi Szent Charbel imaház megvalósulásával kapcsolatos elbeszélésekben²⁴ is nagyon dominánsan jelen van. Ezzel szemben az interjúalanyok egyikének – sem a váciaknak, sem a gyimesieknek – nem jutott eszébe, még csak említés szintjén sem, az internetnek²⁵ vagy a lokálisan meglévő kapcsolathálónak²⁶ a virtuális imaközösség bővülésében játszott szerepét kiemelni. A modern informális devóciókkal foglalkozó Peter Jan Margry azonban éppen azt tartja ezek egyik fontos ismervének, hogy az internethez hasonlóan működnek, hálózatos szerkezetűek, transznacionálisan összekapcsolják a világ különböző pontjain élő hívőket, akik között intenzív információcsere, a „devocionális kiadványok importja és exportja” zajlik.²⁷

A társulat bővülése nem zárult le, a váciak szerint ez főleg a gyimesiek aktivitásának köszönhető. Míg Magyarországról csak egy-egy új ember lép be, a nyár folyamán további két csoport csatlakozott Gyimesből, három megszervezése pedig folyamatban van. A váciak interpretációja szerint mindez Pió atya és a Szűzanya érdeme, ők „működnek”. *„Úgy tűnik, hogy Pio atya az erdélyiek stabil hitével akar minket megerősíteni.”*

A kutatás koránt sem tekinthető lezártnak, hisz a folyamat a jelenben is dinamikusan alakul, a virtuális kapcsolat kiteljesedése figyelhető meg, a váciak 2009 augusztusában látogatást tettek Gyimesbükkön, ahol részt vettek a falu patrónusának, Nagyboldogasszonynak a búcsúja előtt szervezett imatridumon. A gyimesieknek ajándékba vitt, az oltáriszentség kultuszát népszerűsítő nyomtatványaik – „kincseik” – rendre feltűntek a gyimesi rózsafüzértagoknál, a nyáron szervezett Mária Iskolában pedig Pio atya üzenete címmel terjesztették a gyimesbükki szervezők a váciak védőszentjétől származtatott apokaliptikus jövődölést²⁸. A csíksomlyói pünkösdi búcsú környékén évente megélnéklő vallási turizmus is tovább árnyalja a képet.

²⁴ FÁBIÁN 1996. 313.

²⁵ A virtuális közösségekkel foglalkozó kutatások szerint az információ mellett jelentős érzelmi támogatáshoz, közösségi élményhez is hozzájuthatunk online. (WELLMAN 2007. 154.)

²⁶ A hagyományos havasi gazdálkodási formát máig éltető gyimesi társadalom a modernizáció ellenére még ma is kooperatívnak nevezhető. Az állattartás, és így a megélhetés alapját adó széna betakarítása nagyban függ a reciprocitás stratégiájától.

²⁷ MARGRY 2004. 210.

²⁸ Lengyel Ágnes a 20. század végén átalakuló ájtatos irodalom új típusú szakrális szövegeinek nevezi ezeket. (LENGYEL 2005. 77.) Margry a modern alternatív devóciók egyik fontos ismervének tartja a modernizált katolikus egyházzal szemben a II. vatikáni zsinat előtti fundamentalista szellemiséghez való visszakanyarodást, az utolsó idők eljövételéről szóló üzenetek, prófécia terjesztését. (MARGRY 2004. 212.) Érzékletes példa minderre az a Fénylánc című felhívás is, mely a váciakon keresztül jutott a birtokomba. A fénymásolt lánclevélben arra hívnak mindenkit, hogy Szűz Mária kérésére 2010. szeptember 12.-én este 21.30-kor legalább 30 percig imádkozza a rózsafüzért szeretetlancot képezve ezáltal, és terjessze a felhívást a lelkek és a bolygó megmentése érdekében.

Összegzés

Ebben az esetben a globalizáció nem a kulturális homogenizáció irányába hatott, a lokális szintérhez tartozó közösség a saját igényei és lehetőségei szerint adaptálta a kívülről jövő hatást, a virtuális társulat eredetileg nem volt helyhez kötött, ám bizonyos értelemben mégis helyivé vált azáltal, hogy a befogadás és az értelmezés lokálisan történt. Mindeközben pedig újra is strukturálódott a helyi társadalom. A főleg rokonokból és szomszédokból álló, lokális módon szerveződő gyimesi rózsafüzér társulatok a társulatvezetők körül koncentrálnak, a váci „virtuális” társulathoz való kapcsolódás viszont némileg felülírja ezt a gyakorlatot.

Julian Pitt-Rives szerint a vallási kapcsolatok, és a misztikus szankciók ropant fontos közösségalkotó tényezők²⁹. Az imatársulatok tagjai az imádkozástól nem csak saját lelki üdvüket remélik, de a család esetlegesen visszajáró halottjainak nyugalma is. Egy nagy tiszteletben álló társulatvezető, esetleg társulati tag pedig igazi közösségszervező egyéniség, hiszen többen az ő hatására „állnak be” a társulatba.

A gyimesi tagok számára nem a társulati összejövetel és a külső működési keretek az elsődlegesek, inkább a minél intenzívebb imavégzés, s ezáltal saját és hozzátartozóik lelki üdvének biztosítása a fontos, ezért is tudták könnyen meghonosítani az újfajta társulatot a gyimesbükki aktivisták. Ez a fajta innováció, bár lokális módosításra szorult, de jó táptalajra talált Gyimesben. Ezzel szemben az új vallási mozgalmakhoz sorolható jehovisták gyimesi jelenléte, pontosabban az erre tett kísérleteik nem mondhatók sikeresnek. A helyiek erre vonatkozó hátrító reakciói nem kerülhetik el a kutató figyelmét. Már csak azért sem, mert a gyimesiek, akik az etnikai identitás³⁰ egyik alappillérenek is számító római katolikus vallásukhoz mélyen ragaszkodnak, olykor hajlamosak a vallási életükről kérdezősködő kutatót is jehovista hitlejtőnek vélni.

Irodalom

BÁRTH János

2006 Gyimeslok egyházi önállósodása 1853-ban. In: SELMECZI KOVÁCS Attila (szerk.) *Lélek és élet. Ünnepi kötet S. Lackovits Emőke tiszteletére*. Veszprém, 45–53.

ERIKSEN, Thomas Hylland

2006 *Kis helyek – nagy témák. Bevezetés a szociálintropológiába*. Budapest, Gondolat.

²⁹ TÓTH G. 2002. 14.

³⁰ A gyimesiek az ortodoxokat a „románokkal”, a római katolikusokat pedig a „magyarokkal” azonosítják a görög katolikus egyház romániai betiltása (1948) óta, de azért előfordulnak a szimbolikus nemzeti/etnikai és vallási határok közötti átjárások is (pl. római katolikusok és ortodoxok vegyes házassága, a két liturgia kölcsönhatása, ortodox papok szolgáltatásait igénybe vevő katolikus gyimesiek). (ILYÉS 2005. 42.)

FÁBIÁN Gabriella

- 1996 Az új engesztelő mozgalom elterjedése Csíkszentdomokoson. In: KÜLLŐS Imola (szerk.) *Vallási néprajz 8. Ökumenikus tanulmányok*. Debrecen, 305–316.

GERGELY Katalin

- 1998 „A szentolvasó társulat Mária kertje...” Gyergyószentmiklósi rózsafüzér társulatok. In: BARNA Gábor (szerk.) *Szentemberek*. Szeged–Budapest, Szegedi Néprajzi Tanszék – Magyar Néprajzi Társaság, 297–333.

GYÁNI GÁBOR

- 1997 A mindennapi élet mint kutatási probléma. *Aetas XIII.* (1)
Forrás: http://epa.oszk.hu/00800/00861/00004/1997_t9.html

ILYÉS Zoltán

- 2005 A gyimesi „ezeréves határ” olvasatai. In: Feischmidt Margit (szerk.) *Erdély- (de)konstrukciók. Tabula könyvek 7.* Budapest–Pécs, Néprajzi Múzeum – PTE Kommunikációs- és Médiatudományi Tanszék, 35–49.
2006 Közei idegenek, távoli ismerősök. A székelyek és a magyarországiak sztereotípiái a gyimesi csángókról. In: BAKÓ Boglárka–PAPP Richárd–SZARKA László (szerk.) *Mindennapi előítéletek. Társadalmi távolságok és etnikai sztereotípiák*. Budapest, Balassi Kiadó, 120–132.

IMHOF, Arthur E.

- 1992 *Elveszített világok. Hogyan gyűrték le eleink a mindennapokat – és miért boldogulunk mi ezzel oly nehezen...* Budapest, Akadémiai Kiadó

KAJÁRI Gabriella

- 2010 Tradíció, innováció és önreflexió a gyimesi rózsafüzértársulatok életében. In: *Kutatási füzetek*. Pécs, PTE-BTK (Megjelenés alatt.)

KALAS Györgyi

- 2007 „Kis tündérvilágra leltünk”. A csángók megjelenítése a sajtóban. *Tabula X* (2) 329–338.

LENGYEL Ágnes

- 2005 „Figyelmezteti Mária gyermekeit...” Világvége jövendölések az ezredfordulón a népi vallásosság szövegeiben. In: BARNA Gábor (szerk.) *Idő és emlékezet. Tanulmányok az időről az ezredfordulón*. Budapest, Kairosz, 67–80.

MANOVICH, Lev

- 2007 Remixelhetőség. In: HALÁCSY Péter–VÁLYI Gábor–BARRY Wellman (szerk.) *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex, 79–90.

MARGRY, Peter Jan

- 2004 New transnational religious cultures: the network and strategies of modern devotions in contemporary Europe. In: Paládi-Kovács Attila (szerk.) *Times–Places–Passages. Ethnological Approaches in the New Millennium*. 7th SIEF Conference. Selected papers. Budapest, Akadémiai, 205–213.

Pócs Éva

- 2005 Vízkereszt és Szent György napja Gyimesközéplokon. In: Báth Dániel (szerk.) *Ünnepplő: Írások Verebelyi Kincső születésnapjára*. (Folcloristica 9.) Budapest, ELTE Folklóre Tanszék, 149–164.

- 2007 Kultusz, emlékezet, dekoráció. A házbelső díszítése Gyimesközplokon. In: SZEMERKÉNYI Ágnes, (szerk.) *Folklór és vizuális kultúra*, Budapest, Akadémiai, 382–410.
- POZSONY Ferenc
- 2007 Az arctalan közösségtől az egyéniesített társadalom – és kultúrakutatásig. *Korunk*. LXXXII. Forrás: <http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2007&honap=7&cikk=8619>
- RHEINGOLD, Howard
- 2007 Smart mobs: hatalom a mobiltömegek kezében. In: HALÁCSY Péter–VÁLYI Gábor – BARRY Wellman (szerk.) *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex, 213–245.
- TÓTH G. Péter
- 2002 A „közösség”. Egy fogalom megalkotása, kiteljesedése, széthullása és felszámolása. In: Pócs Éva (szerk.) *Közösség és identitás*. Budapest. L'HARMATTAN – PTE Néprajz Tanszék. 9–31.
- VÁLYI Gábor
- 2007 Közösségek hálózati kommunikációja. In: HALÁCSY Péter–VÁLYI Gábor–BARRY Wellman (szerk.) *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex, 113–130.
- WELLMAN, Barry- GULIA, Milena
- 2007 A netszörfözők nem utaznak egyedül: virtuális közösségek, mint valódi közösségek. In: HALÁCSY Péter–VÁLYI Gábor–BARRY Wellman (szerk.) *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex, 143–186.

GABRIELLA KAJÁRI

“LOCAL” AND “GLOBAL” CONFRATERNITIES OF ROSARY IN GYIMES

In 2008–2009 the members of the local confraternities of rosary in Gyimes (Transylvania), joined the Eucharist Confraternity of Rosary, a virtual community, which was organised partly on the Internet and partly in St. Anne Piarist Church, in the town of Vác (Hungary). It was more than a simple diffusion or a cultural borrowing. The functional rules had to be framed into the local possibilities: in regard to the heavy access to the Internet, the members in Gyimes don't have to change the „secrets” monthly, they perform the same for the rest of their life.

After all, the organizers of the Eucharist Confraternity of Rosary are very satisfied with the support of the people from Gyimes. According to their conviction, the support is the result of Father Pio's miraculous mediation. Their patron saint, Pio is reinforcing them by the stable faith of believers from Transylvania.